

ONZEKERHEDEN IN EN ONTEVREDENHEID OVER HET NEDERLANDSE PENSIOENSTELSEL

Een zoektocht naar innovatieve oplossingen om
het gevoel van onzekerheid en ontevredenheid van
Nederlandse pensioendeelnemers te verkleinen

Stefan Gerrits, Floor Hendriks, Pascal Scheenstra, Laura van Steen en Patroesjka Zuurhout

Begeleider: Stef Vermeulen

Netspar Masterclass Pensioeninnovatie 2017-2018

Inhoud

- Inleiding
- Onderzoeksvragen
- Onzekerheid in het Nederlandse Pensioenstelsel
- Heuristieken van de Mens
- Innovatieve Voorstellen en Aanbevelingen

Inleiding

- *"Hoe kan het dat deelnemers in een van de beste pensioenstelsels ter wereld grote onzekerheid ervaren?"*
- Volgens Mercer (2017) voelt twee op de drie Nederlanders zich onzeker over hun financiële toekomst.
- Slechts 21% van de Nederlanders heeft het vertrouwen voldoende pensioen op te bouwen.

TOP 5 PENSION SYSTEMS

Mercer Global Pension Index 2017

	RANKING		Adequacy RANKING	Sustainability RANKING	Integrity RANKING
	1. Denmark	(78.9)	6. (76.5)	1. (79.8)	7. (81.3)
	2. The Netherlands	(78.8)	2. (78.0)	2. (73.5)	3. (87.5)
	3. Australia	(77.1)	7. (75.3)	3. (73.0)	4. (85.7)
	4. Norway	(74.7)	4. (77.0)	11. (61.0)	2. (90.3)
	5. Finland	(72.3)	8. (70.2)	9. (61.3)	1. (91.0)

(Source & more information: www.mercer.com/globalpensionindex)

Onderzoeksvragen

Dit paper onderzoekt:

- Oorzaken waarom deelnemers ontevreden zijn dan wel ontevredenheid ervaren over een stelsel dat in theorie zo goed is;
- (innovatieve) manieren om het gevoel van onzekerheid te reduceren;
- Mogelijkheden en aanbevelingen om die afname van het onzekerheidsgevoel toe te passen.

Economische, politieke en maatschappelijke invloeden op het tweedepijlerpensioen

Onzekerheid en de Invloed van gedragseconomische theoriën

Innovatieve oplossingen om onzekerheid onder deelnemers te verminderen

Onzekerheid in het Nederlandse Pensioenstelsel

Economische invloeden

- Sterk dalende en structureel lage rente (1999)
- Dotcomcrisis (2000)
- Bankencrisis (2008)
- EURO-crisis (2009-2014)

Politieke invloeden

- Verhoging AOW-leeftijd (2013)
- Verhoging pensioenrichtleeftijd (2014, 2018)
- Aftoppen pensioenopbouw EUR 100,000 (2015)

Financieel-Maatschappelijke invloeden

- Introductie eigen bijdrage
- Overgang eindloon, via middelloon/CDC naar DC
- Woekerpolissen (2008)
- Niet-indexeren (2009)
- Dreiging tot korten (2016)

Innovatieve Voorstellen en Aanbevelingen

- **Innovatieve voorstellen volgend uit de lessen uit de gedragseconomie en ervaringen uit het buitenland:**
 - Gamification
 - Keuzearchitectuur
 - Human Focussed Design
- **Aanbevelingen**

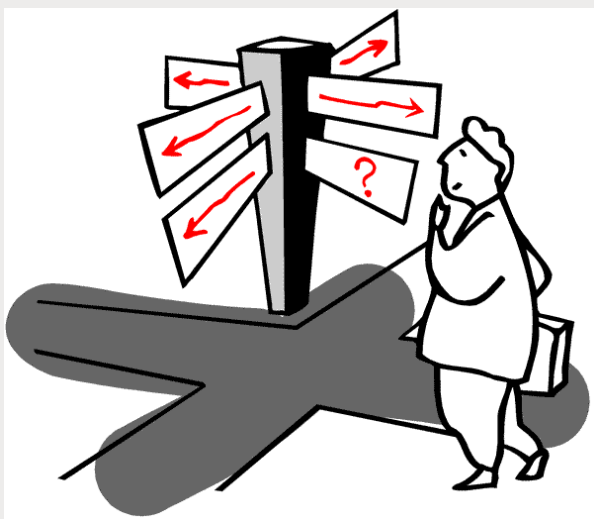

Innovatief Voorstel: Gamification

- Pensioenspel waarmee mensen in een fictieve wereld kennis opdoen over de realiteit
 - *Kennis opdoen over het pensioenstelsel en pensioenopbouw, ook gekoppeld aan eventuele individuele keuzes*
- Met het spel verschillende doelen behalen, zoals:
 - *Groter begrip van pensioenen*
 - *Het waarden van risico's tijdens de opbouwfase*

Innovatief Voorstel: Keuzearchitectuur

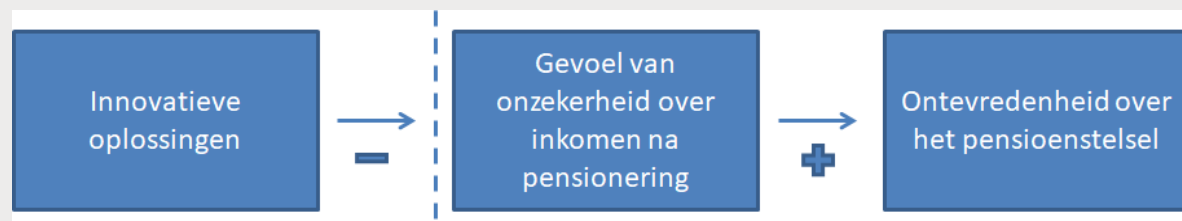
- Automatische deelname in de huidige regeling en een opt-out optie voor deelname in een (duurdere) regeling met meer keuzevrijheid in de opbouwfase
- Goede defaults zijn essentieel

Innovatief Voorstel: Human Focussed Design

- Thema's uit Human Focussed Design als richtlijnen bij de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten
- Het Octalysis Model (2015) beschrijft acht verschillende thema's waarop een product "Human Focussed" kan worden ingericht:
 - *Betekenis, Eigenaarschap, Empowerment, Prestatie, Sociale Druk, Onvoorspelbaarheid, Ontwijking en Schaarste*
- Een hogere mate van betrokkenheid, motivatie, zekerheid en tevredenheid door rekening te houden met gevoelens, onzekerheden en meningen van gebruikers

Aanbevelingen

- Nader verkennen van het pensioenspel
- Verwachting dat de feitelijke impact van keuzearchitectuur op ervaren onzekerheid minder groot is
- “Human Focussed Design” als pilot op kleinere vraagstukken toepassen
- Een maatregel bekijken in het geheel van gebeurtenissen en indien maatregelen worden aangekondigd die de ontevredenheid verhogen, idealiter ook gelijktijdig maatregelen aankondigen die de ontevredenheid verlagen
- Terughoudend zijn met het doorvoeren van verdere versobering en verandering van het stelsel

VRAGEN UIT HET PUBLIEK?

